

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

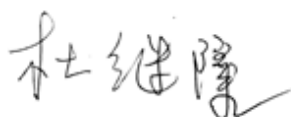
ДУ ЦЗІЛУН

УДК 373.3.091.31:[784.9:792.73](043.3)

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЕСТРАДНОГО СПІВУ
В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

СУМИ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Кьон Наталя Георгіївна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
завідувач кафедри теорії музики і вокалу.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Савченко Регіна Анатоліївна,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування;

кандидат педагогічних наук, доцент
Бірюкова Лариса Анатоліївна,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
доцент кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання.

Захист відбудеться 13 жовтня 2018 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 12 вересня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Культурна глобалізація та революційні зрушення в інформаційно-комунікативному просторі як провідні ознаки сучасності зумовлюють необхідність переосмислення концептуальних засад музичного навчання школярів, формування їх художньо-естетичної компетентності. У постановах ЮНЕСКО, державних документах України: Національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті (2002), Законах «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Концепції «Нова українська школа» (2016) зазначено, що підготовка школярів нової генерації до життєдіяльності має здійснюватися на основі вдосконалення стану загальнонародської та національної культури, посиленні значущості мистецької освіти.

Одним із найбільш поширених, популярних видів художньої діяльності сучасної молоді є спів. Науковці вважають, що здатність до співу є природною для кожної людини, і лише несприятливі умови можуть перешкоджати самостійному оволодінню навичками вокальної діяльності. Отже, музична педагогіка має забезпечити успішне вирішення проблем щодо оволодіння школярами мистецтвом співу. Особливо актуальним є питання формування навичок співу в дітей молодшого шкільного віку, оскільки саме цей період, поряд із старшим дошкільним, визначено як сенситивний для розвитку музичних здібностей дітей та формування в них здатності до вокального інтонування (Л. Бочкарьов, О. Готсдінер, О. Запорожець, Д. Кірнарська, О. Кочерега, Г. Стулова та ін.).

У сучасних дослідженнях спів розглядають як найбільш ефективний шлях заохочення дітей до музичного мистецтва, як засіб збагачення художніх, музично-естетичних вражень та почуттів, шлях до особистого, духовного, інтелектуального й творчого становлення (Л. Бірюкова, Б. Брилін, В. Дряпіка, О. Єременко, А. Козир, Г. Падалка, Р. Савченко, Ван Шанху, Чжоу Сяоянь, Шень Сяну та ін.). Значну увагу питанням формування співочих навичок у дітей молодшого шкільного віку на уроках музичного мистецтва приділено в працях Л. Гавриленко, О. Лобової, Е. Печерської, Р. Слек, О. Ростовського, Ю. Юцевича та ін.

У останні десятиріччя все більш популярним стає залучення учнів молодшого шкільного віку до регулярних індивідуальних вокальних занять, що зумовлено масовим захопленням суспільства ідеєю раннього інтелектуального та художнього розвитку дітей, а також поширенням дитячих співочих шоу й конкурсів. Це пояснює феномен стрімкого зростання чисельності вокальних відділень дитячих музичних шкіл та шкіл мистецтва, вокальних гуртках, що діють у різних культурно-освітніх організаціях, приватних школах вокалу, в яких діти навчаються, у першу чергу, естрадному, більш рідко – народному та класичному співу. У зв'язку з цим соціокультурним явищем активізувалися в останній час дослідження, пов'язані з формуванням виконавських навичок у галузі естрадного співу (А. Арутюнова, О. Белоброва, Е. Гавацко, О. Ізюрова, О. Кліпп, Л. Михайлов, М. Мозговий, О. Сапожник, І. Сахнова, Сет Рігс, О. Старовойтова, І. Ул'єва, Хуан Сяомен, Чжао Цзинь та ін.).

Натомість, зазначені вище дослідження стосуються передусім юнацтва та школярів підліткового й старшого шкільного віку; проблеми формування

навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку до цього часу ще не ставали предметом всебічного наукового дослідження.

Доцільність даного дослідження визначено низкою *суперечностей*:

– між потребою кожної нації у збереженні культурних надбань на всіх етапах розвитку цивілізаційних процесів та превалюванням жанрів поп-музики в сучасному вокальному мистецтві, які руйнують духовно-естетичні цінності суспільства;

– між соціальними вимогами до жанру естрадного мистецтва та недостатнім вивченням проблеми впливу вокально-естрадного виконавства на особистісне становлення молоді в умовах медійного простору;

– між потужним науково-педагогічним ресурсом у галузі академічного вокального співу та відсутністю ефективної методики формування естрадно-вокальних навичок в учнів молодшого шкільного віку.

Актуальність означеної проблеми, її недостатнє теоретичне і практичне висвітлення та виявлені суперечності зумовили вибір теми дослідження: **«Методика формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до комплексної наукової теми «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (реєстраційний номер 0114U007160).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 3 від 29 вересня 2016 р.).

Мета дослідження полягає в розробленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку як засобу їх долучення до музичного мистецтва.

Відповідно до мети сформульовано такі **завдання**:

1. Виявити стан розробленості проблеми становлення дитячого вокального виконавства та методики формування навичок сольного, зокрема, естрадного співу.

2. Визначити поняттєвий апарат дослідження, розробити структуру навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку.

3. Обґрунтувати методику формування навичок естрадного співу в учнів молодших класів.

4. Розробити критерії, показники та рівні сформованості навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку.

5. Експериментально перевірити ефективність методики формування навичок естрадного співу в школярів молодших класів та інтерпретувати отримані результати.

Об'єкт дослідження – процес формування вокально-естрадних навичок учнів молодшого шкільного віку в контексті індивідуального музичного навчання.

Предмет дослідження – методика формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку в процесі індивідуальних позаурочних занять.

Методологічну основу дослідження становлять базові положення гуманістичного, антропологічного, індивідуально-особистісного та полікультурного підходів, спрямовані на визначення специфіки онтогенетичних, вікових особливостей школярів молодших класів, їхнього особистісного й музичного розвитку, формування виконавських умінь та навичок вокально-естрадного співу. Ефективність зазначених підходів актуалізується в умовах багатозначності й різнобарвності мистецького буття, значущості його впливу на духовний, соціально-комунікативний, художньо-естетичний, емоційно-вольовий, музично-творчий розвиток дітей, зростанні ролі сучасних інформаційно-комунікативних технологій в музично-освітньому середовищі.

Теоретичну основу дослідження становлять концепції та праці в галузі філософії, естетики, культурології щодо ролі й функцій мистецтва в суспільному та індивідуальному розвитку особистості (Арістотель, А. Васюріна, І. Зязюн, М. Каган, І. Ляшенко, О. Реброва, Ж.-Ж. Руссо, О. Олексюк, О. Рудницька, О. Устименко-Косоріч, К. Ушинський, С. Шип та ін.); теоретичні здобутки в галузі вікової психології та педагогіки щодо психофізіологічних особливостей, художнього, зокрема – музичного виховання учнів молодого шкільного віку (Л. Бочкар'єв, О. Запорожець, Д. Кірнарська, С. Науменко, Б. Теплов, Д. Ельконін та ін.); організація навчання співу як засобу збагачення музично-естетичних вражень та розкриття творчого потенціалу учнів (Л. Василенко, О. Єременко, А. Козир, Н. Овчаренко, Г. Падалка, О. Ростовський та ін.); формування співочих навичок у дітей молодшого шкільного віку (Н. Кьон, О. Лобова, Є. Малініна, Е. Печерська, Г. Стулова, Л. Хлебнікова, Ю. Юцевич та ін.).

Методи дослідження. Для реалізації мети й вирішення поставлених завдань у дисертаційному дослідженні використано комплекс взаємоузгоджених методів: історико-логічний – для узагальнення даних з історії розвитку методичних систем навчання дітей співу, особливостей дитячого вокального виконавства на різних етапах культурного розвитку українського суспільства; термінологічний – для уточнення і розкриття сутності ключових понять дослідження; системно-структурний – для розробки структури формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку; музикознавчий – для встановлення вимог щодо якості дитячого вокально-естрадного репертуару, його художньо-образного змісту, музичної мови, вокально-виконавських завдань; моделювання – для обґрунтування експериментальної методики формування в учнів навичок естрадного співу та конструювання освітньо-виховного процесу; спостереження (непряме і включене); опитування, тестування, ранжування, узагальнення оцінок незалежних експертів, аналіз результатів виконавської діяльності учнів – для виявлення стану сформованості в них навичок естрадного співу; педагогічний експеримент – для поетапного впровадження авторської методики формування виконавсько-естрадних навичок в учнів молодших класів та перевірки її

ефективності; статистичний – для опрацювання результатів експериментального дослідження та підтвердження їх достовірності.

Джерельну базу дослідження становлять законодавчі акти з питань організації загальної й музичної освіти, навчально-програмна документація навчальних закладів України, що здійснюють підготовку за спеціалізацією естрадний спів; дослідження провідних науковців, в яких висвітлено філософські, культурологічні, психологічні, мистецтвознавчі, історико-педагогічні аспекти розвитку національних вокально-виконавських шкіл; педагогічна, суспільно-соціальна, мистецтвознавча періодика з проблем розвитку й організації музичної освіти школярів; довідкова, навчальна й навчально-методична література з питань формування естрадних навичок; нотна література з репертуару для визначення його відповідності завданням дослідження й виконавським можливостям учнів молодшого шкільного віку, які навчаються естрадному співу.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* у вітчизняній педагогічній науці здійснено цілісне дослідження формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку, а саме: виявлено стан розробленості проблеми формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку; визначено поняттєвий апарат дослідження та розроблено структуру навичок естрадного співу в єдності базово-фонаційного, виконавсько-інтерпретаційного та виконавсько-сценічного компонентів; обґрунтовано методику формування досліджуваного явища, яка містить комплекс взаємопов'язаних елементів: педагогічні принципи (зв'язок змісту занять із життям; єдності виховного, розвивального та освітнього напрямів педагогічного впливу; застосування здоров'язберігаючих технологій; репертуарно-стильової оптимізації; стимуляції музично-ігрової й творчої активності школярів; органічного поєднання індивідуальних та колективних форм організації навчального процесу), педагогічні умови (цілеспрямоване збагачення мистецько-творчих вражень й урізноманітнення в школярів досвіду музично-виконавської діяльності; конструювання освітнього процесу з урахуванням вікових, індивідуально-особистісних властивостей, ступеня музично-слухової й анатомо-фізіологічної підготовленості учнів до навчання співу; системного й поетапного формування в учнів навичок естрадного співу в єдності з розвитком музичних здібностей і набуттям елементарної музичної грамотності; застосування комплексу традиційних та інноваційних методів формування в школярів навичок естрадного співу й сценічного виконавства), методи, які розподілено в роботі на чотири блоки; визначено критерії, показники та рівні сформованості навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку; експериментально перевірено ефективність методики формування навичок естрадного співу в школярів молодших класів.

Удосконалено методи формування в учнів молодшого шкільного віку навичок естрадного співу в умовах індивідуальних позаурочних занять; теоретичну платформу мистецької освіти шляхом введення до наукового обігу понять естрада, навички співу, навички естрадного співу.

Подальшого розвитку набули наукові уявлення про сутність і зміст підготовки майбутніх учителів музики до позаурочних форм навчання музики учнів молодшого шкільного віку.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що методика формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку може використовуватись у позакласній та позашкільній гуртковій навчально-виховній роботі закладів загальної та позашкільної освіти, фрагментарно – на уроках музики; на індивідуальних заняттях співом з учнями в дитячих музичних школах та школах мистецтва. Розроблено форми й методи формування вокально-естрадных навичок, що можуть включатись до змісту дисциплін методичного спрямування в підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, та в класі постановки голосу і педагогічній практиці. Подано методичні матеріали з питань формування навичок естрадного співу в школярів молодших класів, що можуть використовуватись в системі перепідготовки й самоосвіти вчителів музики та фахівців позашкільного музично-освітнього й культурно-масового спрямування.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 1036/17 від 14.05.2018 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1255 від 29.05.2018 р.), Комунального позашкільного навчального закладу «Одеський міський палац дитячої та юнацької творчості» (довідка № 24 від 19.05.2018 р.).

Особистий внесок здобувача в роботах у співавторстві полягає в обґрунтуванні педагогічних умов, які сприятимуть успішному формуванню співочо-виконавських навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку [1]; визначенні специфіки формування досліджуваного явища [7]; обґрунтуванні базово-фонаційного та виконавсько-інтерпретаційного компонентів структури навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку [9].

Апробація отриманих результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження було презентовано на наукових конференціях різних рівнів – *міжнародних*: «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2015, 2016), Мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О. Я. Ростовського «Актуальні проблеми мистецької освіти» (Ніжин, 2017), «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ століття» (Мукачево, 2017), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2017), «Стратегії підвищення якості мистецької освіти в контексті змін сучасного соціокультурного простору (Одеса, 2017), «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів у галузі мистецької освіти» (Одеса, 2017); *всукраїнській*: «Мистецька Освіта: Теорія, Методологія, Технології» (Кривий Ріг, 2017); обговорювалися на щорічних звітних наукових конференціях аспірантів і науковців факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Публікації. Основні результати дисертації висвітлено в 9 публікаціях (з яких 6 – одноосібних, 3 – у співавторстві), з них 5 статей у наукових фахових

виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 3 публікації апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (283 найменування, з них 19 – іноземними мовами) та додатків. Загальний обсяг роботи – 239 сторінок, з яких основного тексту – 182 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, вказано зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів; представлено їх апробацію; подано відомості про публікації; наведено дані про структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Історико-теоретичні засади формування в учнів молодшого шкільного віку навичок естрадного співу»** розглянуто історичні умови популяризації дитячого вокально-виконавського мистецтва в європейському музичному просторі минулого та в сучасній Україні, визначено поняттєвий апарат дослідження та структуру досліджуваного явища.

У результаті аналізу наукових джерел визначено, що становлення дитячої вокальної педагогіки як наукової та освітньої галузей на ранніх етапах суспільного розвитку відбувалось в умовах спонтанного включення дітей в общинні та родинні форми фольклорного музикування й засвоєння навичок співу, пізніше – на засадах розроблення спеціальних методичних засобів церковної практики та світської вокально-хорової й сольної дитячої співочої діяльності (О. Бенч-Шокало, В. Іванов, Н. Полякова, В. Черкасов та ін.).

З'ясовано, що особливої актуальності дитяча вокальна педагогіка набула, починаючи з кінця ХІХ століття, в результаті визнання науковцями й практиками самоцінності й унікальності дитячого періоду для опанування здобутками суспільної духовної й матеріальної культури, акцентування уваги на ролі мистецької освіти у процесі формування морально-етичних якостей, досягнення особистісної та професійної зрілості (М. Лисенко, М. Леонтович, В. Антонюк, Л. Василенко, Л. Виготський, І. Загарницька, Г. Костюк, О. Лобова, С. Лупаренко, І. Ляшенко, О. Рудницька, Г. Падалка та ін.). У зв'язку з цим вченими та методистами активно досліджуються питання щодо виявлення особливостей розвитку музичних здібностей і співацького голосу учнівської молоді; обґрунтовуються методи вокального навчання школярів, вимоги до дитячого пісенного репертуару (В. Багадуров, О. Блох, І. Гадалова, Л. Гавриленко, Д. Люш, Є. Малініна, Н. Овчаренко та ін.).

На основі історико-логічного аналізу доведено, що в останні десятиріччя, у зв'язку з посиленням впливу на суспільну свідомість засобів мас-медіа, новітніх інформаційних технологій, збагачення музично-віртуального простору, суттєво зросла популярність жанрів поп-музики різної художньої якості. Натомість, відсутність ефективної політики виховання музичного смаку широких верств населення призводить до некритичного сприйняття і захоплення значної кількості слухачів і виконавців творами низької художньої

цінності та зниження загального рівня музично-естетичної вихованості населення (Г. Белл, І. Барвінок, Б. Брилін, В. Дряпіка, Г. Кнабе та ін.).

Констатовано, що в останні роки все більш поширеними стають дитячі естрадно-пісенні конкурси й концерти, які активізують увагу дітей та їхніх батьків до світу шоу-бізнесу, стимулюють інтерес до навчання естрадному співу як засобу досягнення успіху й самоствердження. Означені тенденції стимулюють зусилля значної частки викладачів естрадного співу на навчання дітей шляхом наслідування репертуару, виконавським манерам, сценічному поведженню дорослих «зірок». У результаті, питанням послідовного формування вокально-виконавських навичок, охорони голосу школярів, вихованню в них музичного смаку й орієнтації в багатомірному мистецькому середовищі належна увага не приділяється. Відірваність естрадного співу від академічної музичної освіти викликає стурбованість серед педагогічної спільноти та необхідність вирішення проблеми «культурного авітамінозу» (Дж. Белл), яка посилюється відсутністю спеціальних досліджень щодо впливу прилюдної, концертної й конкурсної діяльності дітей на становлення їхніх особистісних властивостей, самосвідомості, формування художньо-ціннісних орієнтацій тощо (В. Бриліна, Н. Кьон, О. Полякова, І. Сахнова, О. Стрихар). Відзначено позитивну тенденцію у практиці залучення дітей молодшого шкільного віку до естрадного виконавства й формування в них співацьких навичок, що полягає в активізації інтересу молодих українських композиторів до дитячого репертуару, який за тематикою відповідає внутрішньому світу й музичному розвитку учнів та за рівнем складності відповідає віковим фонаційно-технічним і вокально-виконавським можливостям дітей молодшого шкільного віку.

На підставі термінологічного аналізу уточнено сутність поняття «естрада», яке інтерпретовано як концертний виступ на сцені в різноманітних мистецьких жанрах і різновидах мистецтва. Акцентовано увагу на сутності поняття «розважальне музичне мистецтво» та його різновидах (поп-музика, рок, джаз). Доведено, що вокально-естрадна музика є синонімічним поняттям терміну «поп-музика» за стилем виконанням та жанровими характеристиками. До вокально-естрадної музики відносять коло творів, інтонаційну основу яких становлять прості й розповсюджені (популярні) музично-мовні засоби, представлені в доступних для сприйняття непідготовленими слухачами жанрах пісні, романсу, куплету, музичної пародії, камерно-вокального ансамблю тощо. Естрадні твори виконуються, переважно, під фонограму «мінус» або з інструментальним супроводом (рідше – а'капельно).

Уточнено сутність поняття «навички співу», яке інтерпретовано як системно налаштований, автоматизований комплекс окремих операцій та їх об'єднання в цілісні дії усього вокального апарату, які не потребують деталізовано-процесуального самоконтролю за їх здійсненням. Враховуючи специфіку естрадного мистецтва, під навичками естрадного співу розуміємо сформовані динамічні стереотипи співочого інтонування, які відповідають стилістично-жанровим та виконавсько-інтерпретаційним особливостям творів вокально-естрадного мистецтва. Зазначено, що автоматизація навичок відбувається завдяки багаторазовому повторенню вірних однотипних рухів, зафіксованих у м'язовій

пам'яті на засадах позитивного підкріплення від задоволення отримуваними результатами. Автоматизовані навички набувають системного характеру, здатності до саморегулювання, що надає співаку можливості досягати їх якісної та виразної актуалізації в різних інтонаційних контекстах.

На основі музикознавчого аналізу виділено специфічні для естрадного співу вокальні прийоми, які не застосовуються в класичному вокалі, зокрема: «під'їзди» до звуку, мікст, напівшепіт, шепіт та ін. Акцентовано увагу на прийомах і навичках, які можуть зашкодити дитячому голосу, а також розвитку інтонаційного слуху школярів (лемент, штробас, гроулінг, глісандо та ін.). Визначено специфіку естрадно-пісенного мистецтва, яка полягає в суб'єктності змісту пісенних творів і певному ототожненні виконавця з їх героями; відносній простоті музичної мови, яка відрізняється «приємною» й емоційно-виразною мелодією, «загостреним» ритмом, лаконічністю куплетної або куплетно-варіаційної форми, що робить їх доступними для сприйняття й легкого запам'ятовування широкими верствами населення.

У ході роботи за допомогою системно-структурного методу розроблено структуру навичок співу в єдності базово-фонаційного виконавсько-інтерпретаційного, виконавсько-сценічного компонентів. Їх сукупність має забезпечувати досконалість звучання голосу, емоційність, проникливість й артистичність виконання, створення яскравого виконавсько-видовищного образу юними співаками. Акцентовано увагу на специфіці процесу формування вокально-естрадних навичок в учнів молодшого шкільного віку, які розкриваються на основі чуттєвості до «естрадних» ритмів; провідній ролі музичної пам'яті в освоєнні та інтонаційно точному виконанні музичного тексту; володінні вокальним диханням під час сценічно-рухової активності; формуванні навичок слухового самоконтролю з орієнтацією на звучання власного голосу в моніторі; умінні співати з мікрофоном, використовуючи ефекти холу, реверберації; поєднанні співу з навичками сценічної поведінки (комунікативно-спрямовані жести, міміка); застосовуванні елементів вокально-сценічної імпровізації. Схарактеризовано особливості навичок вокально-естрадної артикуляції, які проявляються в більш відкритому, пом'якшеному, в порівнянні із класичним вокалом, звучанні голосних, пружній і розбірливій вимові приголосних, вмінні вимовляти незвичайні складові сполуки, що застосовуються в естрадних піснях, у здатності до артикуляційно-вірного копіювання вимови в творах з текстами іншомовного походження.

Таким чином, аналіз стану розробленості проблеми формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку дозволив дійти висновку щодо її актуальності, відсутності цілісних наукових розвідок з означеної проблеми, визначити поняттєвий апарат дослідження та структуру досліджуваного явища.

У другому розділі **«Методичне забезпечення формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку»** розроблено й теоретично обґрунтовано методику формування в школярів досліджуваного явища в єдності наукових підходів, принципів, педагогічних умов,

організаційних форм і методів педагогічного впливу на школярів, які брали участь у формувальному експерименті.

У роботі науковим підґрунтям для розроблення методики формування вокально-естрадних навичок у молодших школярів стали гуманістичний, антропологічний, індивідуально-особистісний та полікультурний підходи. Їх концептуальні положення стали основою для розробки методики формування навичок естрадного співу дітей, яке має слугувати їх всебічному особистісному, художньому, музичному й вокальному розвитку, вихованню музичного смаку, культури сценічної поведінки та інтер-суб'єктних взаємин, здатності до творчого спілкування.

За допомогою гуманістичного підходу визначено стратегію будування методики занять, що гарантує ефективність музичного й співочого розвитку кожного з учнів, який проявив бажання навчатися естрадному співу, незалежно від початкового рівня розвитку його музичних та вокальних навичок, уможливила б його творчу самореалізацію, переживання задоволення від художньо-навчальної діяльної, зростання впевненості у власних можливостях, оптимістичності світосприйняття й самопочуття. Втіленням цих положень було обрано принцип єдності виховного, розвивального та освітнього напрямів педагогічного впливу, який реалізується на основі багатофункціональних вокально-формувальних методів та поетапного розвитку музичних здібностей школярів в єдності з формуванням у них навичок вокального інтонування й усвідомленням слухових уявлень в елементарних музичних поняттях.

На основі антропологічного підходу узагальнено властиві учням молодших класів вікові та психофізіологічні особливості, що впливають на процес оволодіння співацьких навичок, зокрема – превалювання ефекту збудження над гальмівними процесами; властива їм сенсорно-перцептивна сприйнятливність (П. Гіппенрейтер, С. Науменко); безпосередність емоційних проявів (Д. Ельконін, В. Мухіна); підвищена втомлюваність (О. Запорожець), провідна роль пам'яті та здатність до наслідування у відтворенні звукових еталонів (Л. Венгер), недостатній розвиток м'язів статури, важливих для утворення співацького звуку (І. Малишевська). Аналіз фізіологічного стану учнів зумовив впровадження у процес формування навичок естрадного співу принципу застосування здоров'язберігаючих технологій (Л. Мазуренко, О. Мельник), який втілюється в урізноманітненні видів навчальних завдань; регулюванні частоти їх зміни для запобігання перевтомленню учнів та надмірній статичності вокальної постави; у впровадженні координаційно-рухових та ритмово-рухових вправ; застосуванні елементів арт-педагогіки з метою організації музичних вражень як засобу корекції психологічних станів школярів; забезпеченні гігієни й збереження дитячого голосу в процесі опанування специфічних естрадних навичок.

Опора на концептуальні положення індивідуально-особистісного підходу дозволила виявити психофізіологічні та психологічні особливості школярів молодших класів, що впливають на якість їхньої співацько-навчальної й виконавської діяльності, зокрема – перевагу безпосередніх реакцій перед гальмівними процесами; прояв природного темпераменту дітей у сприйманні емоційно яскравих музичних подразників; значущість властивого їм домінантного

стилю діяльності, інтровертної або екстравертної орієнтованості; міру комунікативності, самостійності, творчої ініціативності, що зумовило обрання принципів стимуляції музично-ігрової й творчої активності школярів та органічного поєднання індивідуальних і колективних форм організації навчального процесу. Їх реалізація забезпечується застосуванням ігрових тренінгів на вдосконалення завадостійкості, психологічної рівноваги, стабільності й концентрації уваги учнів, здатності до імпровізаційно-комунікативного, творчого, емоційно-варіативного спілкування (за ідеями Дж. Морено), завдань на виховання психологічної рівноваги й утримання автоматизованих вокальних навичок у стресовій концертній ситуації, методів самонавіювання й позитивного підкріплення (В. Міщанчук, А. Саннікова).

На засадах полікультурного підходу обґрунтовано принципи зв'язку змісту занять із життям та репертуарно-стильової оптимізації, реалізація яких будується на національно-культурній орієнтованості репертуару та водночас розширенні його національно-стильових обріїв; орієнтації викладача на необхідність налагодження контактів з оточенням учнів у школі та в позашкільних художньо-освітніх установах з метою узгодження мистецько-виховних і розвивальних завдань; досягненні порозуміння з родиною учня щодо мети й змісту його занять естрадним співом та організації дозвілля школяра, розширення сфери його мистецького досвіду. Застосування принципу репертуарно-стильової оптимізації мало на меті акцентування уваги на розповсюдженій в галузі дитячого естрадного мистецтва тенденції виконання «дорослого» репертуару» та передчасного прищеплення дітям професійних вокально-естрадних навичок. Її осмислення пов'язується з явищем штучної акселерації, якому протиставлене авторське тлумачення змісту поняття «музично-виконавська ампліфікація». Сутність останнього полягає у всебічному розкритті музично-творчого потенціалу учня за рахунок його включення в доступні дітям види й жанри пісенно-виконавської діяльності, орієнтованості змісту й тематики творів на врахування специфіки світосприйняття, інтересів і потреб учнів молодшого шкільного віку, всебічне збагачення в них художніх уявлень, засвоєння кращих еталонів естрадного мистецтва, відповідності методики формування співацьких навичок типу дитячого голосу (О. Лобова, Д. Люш, І. Левідов, О. Старовойтова, Г. Стулова та ін).

Використання методів системно-структурного аналізу та моделювання дозволило обґрунтувати педагогічні умови формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку, що мають забезпечити якість означеного процесу, а саме: 1) цілеспрямоване збагачення мистецько-творчих вражень й урізноманітнення в школярів досвіду музично-виконавської діяльності; 2) будова освітнього процесу із урахуванням вікових, індивідуально-особистісних властивостей, музичних та вокальних здібностей школярів; 3) системне й поетапне формування в учнів навичок естрадного співу в єдності з розвитком музичних здібностей і набуттям елементарної музичної грамотності; 4) організація навчального процесу на засадах застосування комплексу традиційних та інноваційних методів формування в

школярів навичок естрадного співу і здатності до творчої й виконавсько-комунікативної активності.

Відповідно до зазначених педагогічних умов було обґрунтовано методи роз'яснювально-спонуканого характеру (діалогічні бесіди з батьками, переконання, позитивне підкріплення), методи систематизації й оприлюднення популярно-методичного й музичного матеріалу (база посилань, організація блогів, чатів у соціальних мережах); методи комплексної спрямованості на формування естрадних навичок, розвиток музичних здібностей та узагальнених музичних уявлень в учнів (спів з моделюванням рухами, наочними способами структури мелодії; розроблення ігор-завдань на формування співочих навичок, добір та систематизація музичного матеріалу; діалогічно-рольові ігри й тренінги на вдосконалення психологічних властивостей школярів: ігри-загадки на активізацію уваги та навичок диференційованого сприйняття; тренінги на позбавлення дітей від фізичної та психологічної скутості, прояву емоційності; включення учнів у індивідуальні й колективні форми імпровізації для стимуляції музичних уявлень та здатності до творчого спілкування.

Розроблено модель методики формування в учнів молодших класів навичок естрадного співу, до складу якої віднесено взаємопов'язані елементи: мета, наукові підходи, принципи, педагогічні умови, етапи та методи, що розподілено на чотири блоки, компоненти, критерії та результат (рис. 1).

Отже, обґрунтовані педагогічні принципи, умови і методи формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку дали змогу цілісно подати методичне забезпечення реалізації досліджуваного явища.

У третьому розділі **«Зміст і результати експериментально-досвідної роботи з формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку»** висвітлено методику діагностики й виявлення рівнів сформованості в учнів навичок естрадного співу, зміст практичного досвіду впровадження експериментальної методики студентами у процес занять зі школярами 1-2 класів у межах педагогічної практики; визначено етапи експериментально-досвідної роботи та комплекси методів, спрямовані на вирішення завдань дослідження.

У роботі в основу методики діагностики було покладено критерії й показники оцінювання зазначених структурних компонентів досліджуваного явища: базово-фонаційний компонент досліджувався за вокально-технічним критерієм із показниками: володіння базово-фонаційними навичками; навички ладового й ритмового інтонування у співі; якість довгострокової співочо-виконавської пам'яті. Виконавсько-інтерпретаційний компонент вивчався за художньо-змістовим критерієм, із показниками: навички емоційно-виразного інтонування; здатність до відтворення художньо-контрастних образів; навички виразного співу з мікрофоном. Виконавсько-сценічний компонент досліджувався за комунікативно-артистичним критерієм із показниками: здатність оптимально реалізувати естрадно-виконавські навички під час виступу; поєднання навичок вокального інтонування із сценічно-руховою активністю; здатність варіювати виконавські навички відповідно до особливостей сценічної ситуації.

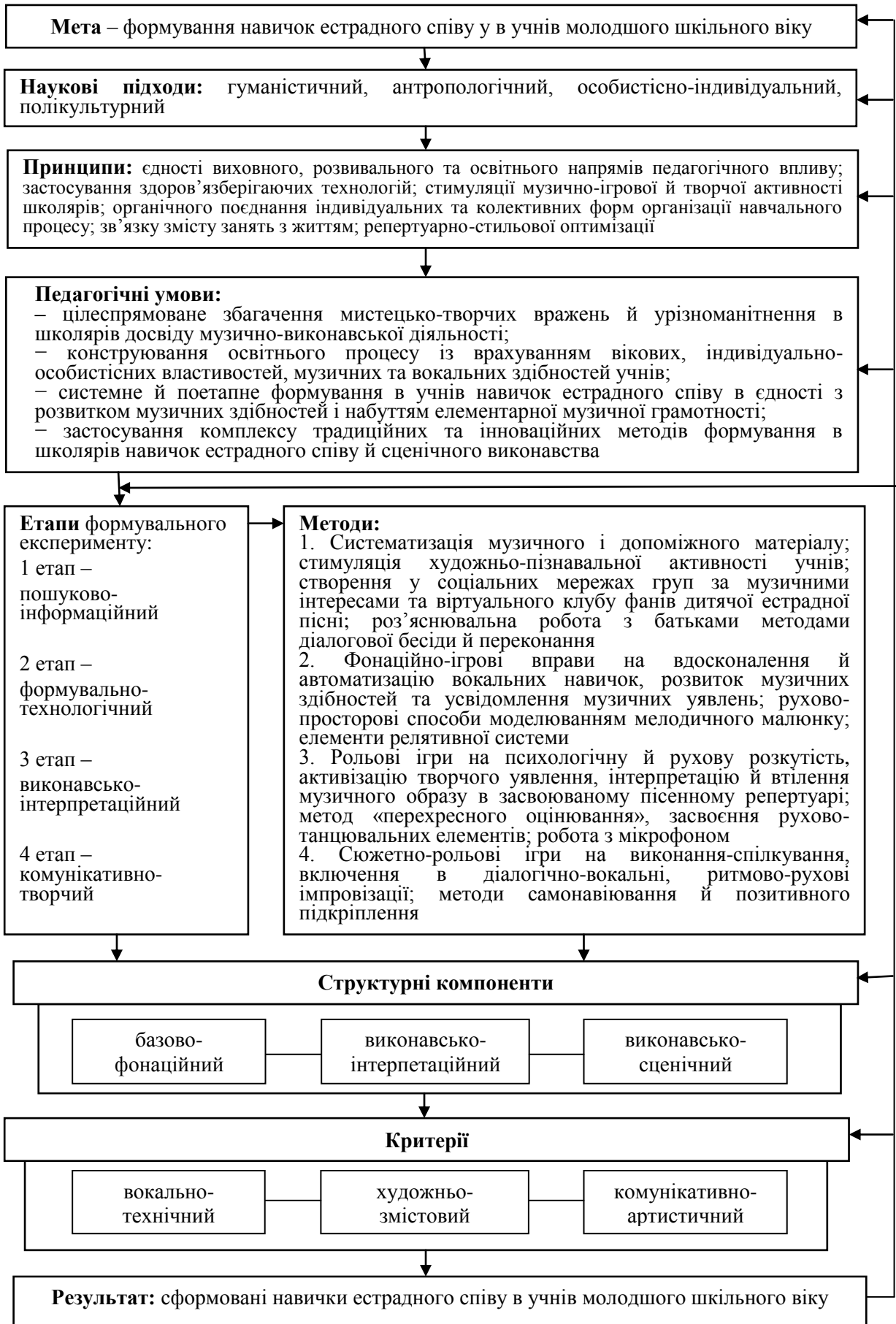

Рис. 1. Модель методики формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку

За результатами констатувального зрізу, рівень сформованості навичок естрадного співу в більшості учнів знаходився на найнижчому (початково-технологічному) та задовільному (фонаційно-формульованому рівнях) (77,53% у ЕГ та 77,02% у КГ); на достатньому (художньо-виконавському) рівні було виявлено у обох групах – 18,94%, на найвищому (комунікативно-творчому) – 3,79% учасників експерименту.

Узагальнення отриманих на констатувальному етапі даних дозволило виявити рівні сформованості в учнів молодшого шкільного віку навичок естрадного співу:

- найвищий (*комунікативно-творчий*) рівень визначено вивільненим станом вокального апарату, здатністю школярів до виразного інтонування в розвиненому діапазоні, синкретичними формами співу та руховою активністю, спілкуванням зі слухацькою аудиторією, володінням технікою співу з мікрофоном, швидким запам'ятовуванням мелодії, емоційністю та виразністю виконання пісень;

- достатній (*художньо-виконавський*) рівень розкрито сформованими навичками вокального дихання, чіткою артикуляцією, виразністю інтонації, емоційністю виконання, володінням головними елементами співу з мікрофоном, розвиненим діапазоном, швидким запам'ятовуванням мелодії. Однак, у процесі проведення експериментальних зрізів, респонденти показали нездатність якісно реалізувати музичний матеріал під час сценічної практики та відсутність активного творчого діалогу із слухацькою аудиторією;

- задовільний (*фонаційно-формульовальний*) рівень визначено сконцентрованою увагою учнів під час виконання пісень на технології вокального інтонування, недостатньою автоматизованістю базових навичок, емоційною одноманітністю співу, помилками в інтонуванні мелодії та невмінням співати з мікрофоном, нездатністю запам'ятовувати мелодії, слабкою витримкою на сцені, відсутністю рухової активності та творчого діалогу зі слухачами;

- незадовільний (*початково-технологічний*) рівень характеризувався обмеженим діапазоном, відсутністю навичок вокального дихання, артикуляції та виразного співу в учнів, суттєвими помилками в інтонуванні й недоречним використанням мікрофону, їм були властиві нерозвинена музична пам'ять, сценічна витримка та здатність до творчого спілкування з аудиторією слухачів.

Експериментальна робота складалась з чотирьох етапів.

На першому (*пошуково-інформаційному*) етапі апробовано методи формування в школярів співочих навичок; систематизовано пісенний матеріал, який відповідав за змістом і складністю віковим особливостям сприйняття і вокально-слухового розвитку дітей; створено банк даних з аудіо- та відеозаписами виконавства школярів у різних мистецьких жанрах і стилях (від класики до естради); підготовлено комплект фонограм до найбільш яскравих пісенних творів; розроблено базу посилань на цікаві й корисні дітям музичні сайти (дитячі музичні кінофільми, мультфільми, репродукції живопису, художні фотографії), що відповідали змісту різних творів; окремі методичні прийоми апробовано з учасниками занять з естрадного співу. Означений етап

передбачав роботу як із учнями, так і з їхніми батьками з метою всебічного збагачення мистецького досвіду дітей через різні форми (відвідування концертів дитячої філармонії, художніх галерей, перегляд дитячих музичних фільмів та мультфільмів, спортивних змагань з музичним оформленням творами як естрадного, так і класичного різновидів, ковзання на льоду, художня гімнастика тощо), введення до навчального процесу різних жанрових музичних видів з метою ознайомлення та їх порівняння. Створення груп у програмах Viber та Facebook, до яких увійшли учні, їхні батьки, вчителі, уможливило загальний обмін музичними новинами та враженнями.

На другому (*формульовано-технологічному*) етапі увага приділялась удосконаленню музичних здібностей дітей, формуванню базових співочих навичок, удосконаленню психологічних властивостей учнів, а саме: здатності до концентрування і розподілу уваги, слухового й м'язового самоаналізу та навичок емоційно-вольової саморегуляції. Методами реалізації завдань на другому етапі обрано: фонаційно-ігрові вправи, спрямовані на вдосконалення й автоматизацію вокальних навичок, ігри-загадки, орієнтовані на розвиток диференційованого сприйняття й здатності до слухового аналізу; рольові ігри – на активізацію уявлень, розкутість загального стану корпусу дітей, вдосконалення координованих, пластичних рухів, вільного прояву емоцій; ігри на музичне спілкування – імпровізацію діалогів та варіювання емоційного стану із залученням методів навчання творчому музикуванню (за К. Орфом) та комунікативно спрямованих технік (за Дж. Морено). Означений етап роботи передбачав також процес формування загальних уявлень в учнів щодо елементів музичної грамоти, зокрема: набуття навичок орієнтації в типових видах мелодичного руху (спів з моделюванням мелодичної лінії руками, ігри на комбінування моделей звуковисотного руху, ігри-загадки на слухову диференціацію тощо); вдосконалення метроритмових уявлень школярів (почуття метричної пульсації в різних темпах, поняття про вимір музичного часу за допомогою «музичного годинника», диференційоване сприйняття й виконання ритмових довгот і послідовностей за методикою Н. Кьон).

На третьому (*виконавсько-інтерпретаційному*) етапі відбувалось розучування з дітьми пісенних творів сольного та діалогічно-ансамблевого характеру з метою обговорення вербального тексту, засобів поетичної, музично-мовленнєвої та співочо-виконавської виразності, стимулювання самостійності дітей у процесі вибору музичного репертуару. Особливу увагу приділено розвитку навичок самоконтролю й самооцінки у школярів шляхом виконання творчих завдань та записом їх виконання на «відео-selfi» з наступним оцінюванням. Перегляд учасниками експерименту зроблених записів відбувався шляхом перехресного аналізу за принципом «двох зірок».

На четвертому (*комунікативно-творчому*) етапі увага приділялась формуванню в дітей природної, невимушеної поведінки під час виконання пісень, комунікативних якостей із слухачами, сценічної майстерності та емоційності. На означеному етапі відбувалось розучування пісень діалогічного характеру, що сприяло розвитку ансамблевої практики. Серед методів реалізації завдань на четвертому етапі педагогічного експерименту обрано: рольові ігри,

творчі завдання, спрямовані на стимуляцію емоційних проявів і музичних уявлень; рухово-ритмові форми імпровізаційної активності; ігри на варіювання засобів музичної виразності (темп, динаміка, артикуляція) та стимуляцію артистизму (варіювання характеру ходи, міміки, жестів, поглядів).

На основі порівняльного аналізу даних констатувального та прикінцевого діагностичних зрізів з'ясовано, що в ЕГ комунікативно-творчого рівня сформованості вокально-естрадных навичок досягло 21,97% учнів, що на 14,90% більше, ніж у КГ; на художньо-виконавському рівні було виявлено 43,94% досліджуваних з ЕГ та 32,32% в КГ, тобто, різниця склала 11,62%. До фонаційно-формульовального рівня в ЕГ було віднесено на 9,34% менше школярів, ніж у КГ; найбільшу різницю (17,17%) становила кількість учнів, які не покращили свої результати і залишились на початково-технологічному рівні: в ЕГ таких учнів було виявлено 3,28%, а в КГ – 20,45%.

Статистичну вартісність розбіжності між показниками в ЕГ та КГ групах було доведено за допомогою багатофункціонального критерію φ *Фішера. Це дозволило зіставити кількісні показники двох груп учасників формульовального експерименту і перевірити рівності дисперсій двох вибірок.

Значення емпіричних частот подано в таблиці 1.

Таблиця 1

**Результати діагностики сформованості вокально-естрадных навичок
молодших школярів після проведення формульовального експерименту
(прикінцевий зріз)**

Групи	Комунікативно-творчий і художньо-виконавський рівні сформованості навичок естрадного співу		Фонаційно-формульовальний і початково-технологічний рівні сформованості навичок естрадного співу		Разом
	Кількість учнів	Частка	Кількість учнів	Частка	
ЕГ	30	68,18	14	31,82	44
КГ	15	34,09	29	65,91	44

Таким чином, у результаті педагогічного експерименту визначено критерії, показники й рівні сформованості та подано динаміку сформованості навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі представлено теоретичне обґрунтування, та запропоновано нове вирішення проблеми формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку, що полягає в розробці методики реалізації означеного процесу. Проведене дослідження та виконання поставлених завдань дали підстави зробити такі висновки:

1. Виявлено стан розробленості проблеми становлення дитячого вокального виконавства та методики формування навичок сольного, зокрема, естрадного співу. З'ясовано, що розвиток дитячого вокального виконавства та формування методики сольного естрадного співу, відбувався під впливом аматорських форм музикування та становлення академічного музичного мистецтва. Визначено соціокультурну та виховну функції естрадного

мистецтва, які складають основу загального, особистісного та естетичного розвитку дітей. Доведено, що підвищений інтерес батьків і дітей до мистецтва естрадного співу в умовах сьогодення є стихійним явищем, що потребує розробки ефективної методики підготовки школярів у галузі естрадного співу та художньо-естетичного виховання.

2. Визначено поняттєвий апарат дослідження. Термін «навички співу» схарактеризовано як системно налаштований, автоматизований комплекс окремих операцій та їх об'єднання в цілісні дії усього вокального апарату, які не потребують деталізовано-процесуального самоконтролю за їх здійсненням. Поняття «навички естрадного співу» інтерпретовано як сформовані динамічні стереотипи співочого інтонування, які відповідають стилістично-жанровим та виконавсько-інтерпретаційним особливостям творів вокально-естрадного мистецтва. Уточнено сутність поняття «естрада», яке визначено як концертний виступ на сцені в різноманітних мистецьких жанрах і різновидах мистецтва. Розроблено структуру навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку в єдності фонаційно-базового, виразно-виконавського, комунікативно-виконавського компонентів, які спрямовані на забезпечення досконалості звучання голосу, емоційності, проникливості й артистизму виконання, створення яскравого виконавсько-видовищного образу юними співаками.

3. Обґрунтовано методику формування навичок естрадного співу в учнів молодших класів, що ґрунтується на засадах гуманістичного, антропологічного, індивідуально-особистісного та полікультурного підходів. Запропонована методика містить низку взаємопов'язаних елементів, а саме:

– *педагогічні принципи*: зв'язок змісту занять з життям; єдності виховного, розвивального та освітнього напрямів педагогічного впливу; застосування здоров'язберігаючих технологій; репертуарно-стильової оптимізації; стимуляції музично-ігрової й творчої активності школярів; органічного поєднання індивідуальних та колективних форм організації навчального процесу;

– *педагогічні умови*: цілеспрямоване збагачення мистецько-творчих вражень й урізноманітнення в школярів досвіду музично-виконавської діяльності; конструювання освітнього процесу із врахуванням вікових, індивідуально-особистісних властивостей, музичних та вокальних здібностей учнів; системне й поетапне формування навичок естрадного співу в єдності з розвитком музичних здібностей і набуттям елементарної музичної грамотності; застосування комплексу традиційних та інноваційних методів формування в школярів навичок естрадного співу;

– *методи*, які розподілено на чотири блоки: систематизація музичного і допоміжного матеріалу; стимуляція художньо-пізнавальної активності учнів; створення в соціальних мережах груп за музичними інтересами та віртуального клубу фанів дитячої естрадної пісні; роз'яснювальна робота з батьками методами діалогової бесіди й переконання (1 блок); фонаційно-ігрові вправи на вдосконалення й автоматизацію вокальних навичок, розвиток музичних здібностей та усвідомлення музичних уявлень; рухово-просторові способи

моделюванням мелодичного малюнку; елементи релятивної системи (2 блок); рольові ігри на психологічну й рухову розкутість, активізацію творчого уявлення, інтерпретацію й втілення музичного образу в засвоєваному пісенному репертуарі; метод «перехресного оцінювання», засвоєння рухово-танцювальних елементів; робота з мікрофоном (3 блок); сюжетно-рольові ігри на виконання-спілкування, включення в діалогічно-вокальні, ритмово-рухові імпровізації; методи самонавіювання й позитивного підкріплення (4 блок). Доведено, що впровадження комплексу взаємопов'язаних елементів методики формування навичок естрадного співу має забезпечити всебічний музичний розвиток молодших школярів.

4. Розроблено критерії, показники та рівні сформованості навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку. Фонаційно-базовий компонент схарактеризовано за вокально-технічним критерієм із показниками: володіння базово-фонаційними навичками; навички ладового й ритмового інтонування у співі; якість довгострокової співочо-виконавської пам'яті; виконавсько-інтерпретаційний компонент вивчався за художньо-змістовим критерієм із показниками: навички емоційно-виразного інтонування; здатність до відтворення художньо-контрастних образів; навички виразного співу з мікрофоном. Виконавсько-сценічний компонент досліджувався за комунікативно-артистичним критерієм із показниками: здатність оптимально реалізувати естрадно-виконавські навички під час виступу; поєднання навичок вокального інтонування із сценічно-руховою активністю; здатність варіювати виконавські навички відповідно до особливостей сценічної ситуації. Виявлено й схарактеризовано чотири рівні сформованості досліджуваного феномену: творчо-комунікативний, художньо-виконавський, фонаційно-формувальний та початково-технологічний.

5. Експериментально перевірено ефективність методики формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку, що підтверджується відмінністю в показниках діагностувальних зрізів експериментальних і контрольних груп на прикінцевому етапі дослідження. На основі статистичної обробки результатів і узагальнення отриманих даних експериментальної роботи з'ясовано, що в ЕГ комунікативно-творчого рівня досягло 21,97% учнів, художньо-виконавського – 43,94%, фонаційно-формувального – 30,81%, на початково-технологічному рівні залишилося 3,28% учнів; у КГ на комунікативно-творчому рівні виявлено 7,07%, на художньо-виконавському – 32,32%, на фонаційно-формувальному – 40,15%, початково-технологічному – 20,45% школярів. Достовірність отриманих позитивних результатів перевірено за ϕ^* критерієм Фішера. Встановлено, що ефективне формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку можливе шляхом запровадження комплексу означених педагогічних принципів, умов і методів у процес їх навчання.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх проблем формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку. Спеціального розгляду потребує методика роботи з музично й вокально-обдарованими дітьми;

необхідним вважаємо здійснення пролонгованого спостереження за учнями, яких залучали до естрадного співу у шкільному віці.

Основні наукові результати дослідження висвітлено в таких працях автора

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Ду, Цзілун, Мамікіна, О. (2016). Педагогічні умови оптимізації особистісного становлення школярів молодшого шкільного віку у процесі занять естрадним співом. *Наука і освіта, 1*, 77–82.

2. Ду, Цзілун (2018). Забезпечення розвивально-виховного впливу занять естрадним співом учнів молодшого шкільного віку. *Наукові записки. Серія: Психолого-педагогічні науки, 1*, 106–109.

3. Ду, Цзілун (2018). Досвід організації занять школярів молодших класів естрадним співом. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Педагогічні науки, 3 (16)*, 12–16.

4. Ду, Цзілун (2018). Психолого-педагогічні засади навчання дітей молодшого шкільного віку естрадному співу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти, 26 (29), 2*, 115–122.

5. Ду, Цзілун (2018). Особливості методики формування вокально-естрадних навичок у школярів молодших класів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, 167*, 234–239.

Стаття в закордонному науковому виданні

6. Ду, Цзілун (2018). Методологічні підходи і принципи залучення дітей молодшого шкільного віку до занять естрадним співом. *World Science. Multidisciplinary Scientific Edition, 4 (32), 7*, 37–42.

Публікації апробаційного характеру

7. Ду, Цзілун, Ключова, С. Д. (2015). Специфика вокальной подготовки будущих учителей музыки в условиях групповых занятий. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: матеріали та тези I Міжнародної конференції молодих учених та студентів. Одеса, 67–68.*

8. Ду, Цзілун (2016). Психолого-педагогічні умови формування навичок естрадного співу у школярів молодшого шкільного віку. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: матеріали та тези II Міжнародної конференції молодих учених та студентів, 1. Одеса, 122–126.*

9. Ду, Цзілун, Мамікіна, О. (2017). Структура вокально-естрадної обдарованості Учні молодшого шкільного віку. *Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі: матеріали III Міжнародного конгресу. Одеса, 310–313.*

АНОТАЦІЇ

Ду Цзілун. Методика формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика музичного навчання. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми, 2018.

У дисертації здійснено дослідження проблеми формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку. Виявлено стан розробленості проблеми становлення дитячого вокального виконавства та методики формування навичок сольного, зокрема, естрадного співу. Визначено поняттєвий апарат дослідження та розроблено структуру навичок естрадного співу в єдності базово-фонаційного, виконавсько-інтерпретаційного та виконавсько-сценічного компонентів. Обґрунтовано методику формування досліджуваного явища, яка містить комплекс взаємопов'язаних елементів: мета, наукові підходи, принципи, педагогічні умови, етапи, методи, компоненти, критерії, результат. Розроблено критерії, показники та рівні сформованості навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку. Експериментально перевірено ефективність методики формування навичок естрадного співу в учнів молодшого шкільного віку.

Ключові слова: методика, формування навичок, естрадний спів, навички естрадного співу, учні молодшого шкільного віку, музичне мистецтво.

Ду Цзілун. Методика формирования навыков эстрадного пения у учеников младшего школьного возраста. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко. – Сумы, 2018.

В диссертации проведено исследование проблемы формирования навыков эстрадного пения у учеников младшего школьного возраста. Виявлено состояние разработанности проблемы становления детского вокального исполнительства и методики формирования навыков сольного, в частности, эстрадного пения. Определен понятийный аппарат исследования и разработана структура навыков эстрадного пения в единстве базово-фонационного, исполнительско-интерпретационного и исполнительско-сценического компонентов. Обоснована методика формирования исследуемого явления, которая содержит комплекс взаимосвязанных элементов: цель, научные подходы, принципы, педагогические условия, этапы, методы, компоненты, критерии, результат. Разработаны критерии, показатели и уровни сформированности навыков эстрадного пения у учеников младшего школьного возраста. Экспериментально проверена эффективность методики формирования навыков эстрадного пения у учеников младшего школьного возраста.

Ключевые слова: методика, формирование навыков, эстрадное пение, навыки эстрадного пения, ученики младшего школьного возраста, музыкальное искусство.

Du Jilong. Methodology of forming pop singing skills in pupils of junior school age. – On the rights of manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in specialty 13.00.02 – theory and methods of musical education. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2018.

In the thesis the problem of forming pop singing skills in pupils of junior school age is studied. The essence of the phenomenon under study, the specifics of its manifestation at the present stage of the mass music culture development and the attitude of society to the active involvement of schoolchildren in public singing and performing activities are determined.

The methodological foundations of organization of the forming experiment, which are based on conceptual ideas of humanistic, anthropological, personality-individual, multicultural approaches, are characterized. The structure of pop singing skills in the unity of basic-phonation skills, skills of artistic-expressive pop performance, vocal-stage performing skills is established.

The pedagogical principles, on the basis of which the experimental methodology has been developed, are substantiated, namely: the dialectical unity of vocal-forming, developmental, educational and artistic-educational directions of pedagogical influence; musical-performing amplification; purposeful organization of the musical environment and family influence; continuity and systematicity in organization of the learning content; the optimal selection of educational repertoire.

The pedagogical conditions of successful formation of skills of pop vocal activity in pupils of the junior grades are revealed, in particular: enrichment of children's musical and artistic impressions on the basis of combining traditional and innovative technologies; organization of the educational process taking into account age, individual and personality traits, musical and vocal abilities of schoolchildren; systematic and gradual formation of students' skills in vocal-pop performance in unity with musical abilities development and learning elements of musical literacy; purposeful stimulation of artistic-aesthetic, performing-creative, singing-communicative activity of schoolchildren.

The essence of experimental work and methods of its implementation are described: encouraging and information-musical technologies, musical-information channels with the use of modern ICT, game exercises of phonation, competitive, improvised character, communicative and improvised games, visual-movement modeling of the melodic line, application of elements of the relational system, game-dramatization, musical-role-playing games. In studying songs the independent definition by children of means of expressiveness and their variation, awareness of performance as a communicative process was stimulated.

The methodology of diagnostics of the levels of pop singing skills formation in the pupils of junior school age is presented and comparative analysis of the results obtained at the ascertaining and final stages of research, which confirmed the effectiveness of the proposed methodology, is presented.

Key words: methodology, skills formation, pop singing, pop singing skills, pupils of junior school age, musical art.

Підписано до друку 07.09.2018 р. Формат 60X90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.